

Participatierapportage vernieuwen Omgevingsvisie, fase 1

26 augustus 2025

RAPPORTAGE

INHOUD

3 | Inleiding

6 | Resultaten participatieonderdelen

7 | 1 Omgaan met water

- 7 Online participatie
- 8 Bewonersbijeenkomsten
- 10 Evenementen
- 10 Werkatelier ambtenaren medeoverheden en belangenorganisaties

12 | 2 Evenwicht landbouw en natuur

- 12 Online participatie
- 13 Bewonersbijeenkomsten
- 15 Evenementen
- 15 Werkatelier ambtenaren medeoverheden en belangenorganisaties

18 | 3 Duurzame economie en energie

- 18 Online participatie
- 20 Bewonersbijeenkomsten
- 22 Evenementen
- 22 Werkatelier ambtenaren medeoverheden en belangenorganisaties

25 | 4 Leefbare regio's, steden en dorpen

- 25 Online participatie
- 26 Bewonersbijeenkomsten
- 28 Evenementen
- 29 Werkatelier ambtenaren medeoverheden en belangenorganisaties

INLEIDING

Met het programma Regie op de ruimte bepaalt de provincie met inbreng van medeoverheden, maatschappelijke partners en inwoners waar welke ruimtelijke ingrepen onder welke voorwaarden voorrang krijgen. Ook brengen we in beeld wat de consequenties zijn van die keuzes. De uitkomsten verwerken we in een vernieuwde Omgevingsvisie 2050.

De afgelopen maanden is hiervoor een intensief participatietraject uitgevoerd. Via diverse bijeenkomsten, tijdens evenementen en via online participatie nodigden we Noord-Hollanders en medewerkers van medeoverheden en maatschappelijke organisaties uit om te laten weten wat zij belangrijk vinden.

De participatie bestaat uit 2 fasen. Deze eerste fase geeft een kwalitatief beeld van hoe er in de provincie gedacht en gesproken wordt over de toekomstige inrichting en verdeling van de ruimte. De resultaten van de participatie voor inwoners in de eerste participatiefase zijn niet representatief voor alle inwoners. In de tweede fase zetten we in op het bepalen van draagvlak voor de te maken keuzes. Er komt een keuzewijzer online, we organiseren bijeenkomsten voor inwoners en we voeren een representatief onderzoek uit. Ook organiseren we een webinar en een conferentie voor medeoverheden en maatschappelijke partners.

Wat valt op?

- De participatie is meer oplossingsgericht. Deze fase van Regie op de ruimte richt zich op het komen tot richtingen en ambities.
- De online participatie laat andere resultaten zien dan de bewonersbijeenkomsten.
- Er zijn oproepen en inzichten waar de provincie niet of maar ten dele over gaat, (oproep voor andere regelgeving om woningen te delen, aandacht voor bevolkingsgroei en over Tata Steel en Schiphol worden veel opmerkingen gemaakt).
- De inbreng was gericht op eigenbelang, maar er was wel ruimte voor discussie. De jongeren dachten meer vanuit het gemeenschappelijk belang.

De participatie in fase 1 geeft een kwalitatief beeld van hoe er in de provincie gedacht en gesproken wordt over de toekomstige inrichting en verdeling van de ruimte. De resultaten zijn niet representatief voor alle inwoners. In de tweede fase zetten we de keuzewijzer online en voeren we een representatief onderzoek uit.

Online participatie

Het participatietraject van Regie op de ruimte startte op 30 april met de livegang van de website Jouw Noord-Holland, jouw ruimte. Bezoekers van de website kunnen op 4 verschillende thema's reageren:

- Omgaan met water
- Evenwicht landbouw en natuur
- Duurzame economie en energie
- Leefbare regio's, steden en dorpen

Op de website maakt met name het onderwerp 'water' veel los bij de inwoners. In de rapportage staat onder andere dat er bij inwoners grote zorgen bestaan over de vervuiling van grond- en oppervlaktewater door pesticiden, PFAS, microplastics en andere chemicaliën. Dit wordt gezien als een "tikkende tijdbom".

Bijeenkomsten

Onderdeel van de participatie zijn bewonersbijeenkomsten. Die traptten we af op 12 mei in Alkmaar. De gesprekstafel die speciaal voor de bijeenkomsten is gemaakt werkte als een magneet op de aanwezigen. Zowel voor, tijdens als na het gesprek verzamelden zij zich om de tafel en ontstonden er gesprekken en discussies.

Deelnemers met een agrarische achtergrond waren ruim vertegenwoordigd bij vrijwel alle bijeenkomsten. Er waren vertegenwoordigers van belangenorganisaties en van politieke partijen. Het zorgde ervoor dat het gesprek in eerste instantie vaak over een combinatie van landbouw, natuur en water ging. Daarna kwamen ook alle andere onderwerpen aan bod. Van elke bijeenkomst verscheen een verslag op de website.

Jongeren

We organiseerden 2 bijeenkomsten voor jongeren; in een jongerencentrum in Enkhuizen en op een middelbare school in Castricum. Het onderwerp 'wonen' weegt zwaar bij jongeren.

Evenementen

In de definitieve rapportage zijn 4 evenementen opgenomen: Bevrijdingspop in Haarlem, Kwaku Festival in Amsterdam, de Landbouwwshow in Opmeer en PreSail in IJmuiden. Voorbijgangers werden gevraagd om mee te doen aan een quiz over Regie op de ruimte, en medewerkers van de provincie gingen op laagdrempelige manier met bewoners in gesprek over de toekomst van de provincie en de bijbehorende keuzes. De gesprekstafel zorgde er ook hiervoor dat mensen met elkaar praatten en discussieerden over wat waar zou moeten. We riepen iedereen op om vooral ook hun bijdrage te geven op de website.

Medeoverheden en belangenorganisaties

Uit een enquête die we eind 2024 hielden bleek dat raadsleden en leden van het algemeen bestuur van waterschappen meer betrokken willen worden bij de totstandkoming van de omgevingsvisie. Voor hen organiseerden we een informeren webinar. Daarin kwam ook aan bod wanneer zij een inhoudelijke bijdrage kunnen leveren.

Verder waren er webinars voor ambtenaren van gemeenten, waterschappen en omgevingsdiensten en voor medewerkers van belangenorganisaties. We gaven hen de vragen mee welke onderwerpen er terug moeten komen in de omgevingsvisie en welke richting zij die onderwerpen geven. Deze vragen werden behandeld in de workshops tijdens het werkatelier van 19 juni. Deelnemers benadrukten de behoefte aan duidelijke sturing vanuit de provincie, maar verschillen van mening over de manier waarop: via regels, gesprekken of financiering. Tegelijkertijd moet het beleid flexibel zijn en ruimte scheppen voor maatwerk.

Overzicht in cijfers

- 271 inhoudelijke reacties op Jouw Noord-Holland, jouw ruimte
- 9 bewonersbijeenkomsten door de hele provincie
- 200 deelnemers aan de bewonersbijeenkomsten
- Enkele honderden inwoners gesproken tijdens 4 evenementen
- 4 prijswinnaars van de quiz op Bevrijdingspop
- 3 webinars voor raadsleden, ambtenaren en belangenpartijen
- 1 werkatelier voor ambtenaren en belangenpartijen

Vervolg participatie

De eerste fase van het participatietraject is geëindigd op 20 augustus. Deze definitieve participatierapportage wordt op 27 augustus aan PS gezonden, zodat PS de volledige informatie heeft bij de commissie ruimte van 8 september.

Van 3 november tot 5 december is de tweede fase van het participatietraject. Inwoners kunnen dan via een online keuzewijzer en tijdens diverse bijeenkomsten aangeven waar de provincie de prioriteit aan moet geven. Als iemand bijvoorbeeld wil dat er veel huizen bijgebouwd worden, dan geeft de keuzewijzer direct aan welke gevolgen dat heeft voor onder andere water, landbouw en industrie. Naast deze keuzewijzer wordt onder de inwoners ook een representatief onderzoek uitgevoerd. De provincie organiseert ook weer een bijeenkomst voor alle gemeenten, waterschappen en maatschappelijke organisaties.

Leeswijzer

In deze rapportage leest u de uitwerkingen van de verschillende participatieonderdelen per thema.

RESULTATEN PARTICIPATIEONDERDELEN

OMGAAN MET WATER

ONLINE PARTICIPATIE

Schoon (drink)water en waterveiligheid zijn van vitaal belang en hebben absolute prioriteit.

De vervuiling van waterbronnen moet bij de bron worden aangepakt.

Grote zorgen bestaan over de vervuiling van grond- en oppervlaktewater door pesticiden, PFAS, micro-plastics en andere chemicaliën. Dit wordt gezien als een “tikkende tijdbom”.

- **Vervuilende industrieën en landbouw** moeten zich aanpassen of verdwijnen. Er is kritiek op het feit dat boeren geen verontreinigingsheffing betalen, terwijl hun mest en bestrijdingsmiddelen significant bijdragen aan de slechte waterkwaliteit. Een verschuiving naar minder of andere landbouw kan de waterkwaliteit aanzienlijk verbeteren.

Datacenters worden geïdentificeerd als grote waterverbruikers en moeten sluiten. In het algemeen moet er kritisch gekeken worden naar alle water-consumerende bedrijvigheid.

Zuiniger omgaan met drinkwater en circulair watergebruik stimuleren.

- **De suggestie is om drinkwater niet meer te gebruiken voor toiletspoeling en tuinbesproeiing.**
- **Het opvangen van regenwater voor huishoudelijk gebruik (toilet, douchen, was) moet verplicht worden bij nieuwbouw** en via subsidies bij bestaande woningen bevorderd worden. Dit wordt al in België toegepast.
- Er wordt gepleit voor **een gescheiden systeem voor drinkwater en secundair water.**

Waterbeheer moet adaptief en proactief zijn.

- **Water moet langer worden vastgehouden** door middel van opvangplekken zoals regenbassins en wadi's in steden, en door het baggeren van sloten en plassen voor meer capaciteit.
- **Het grondwater moet in de grond blijven** in plaats van te worden gebruikt door de industrie. **Peilverhoging** in veenweidegebieden wordt bepleit om bodemdaling tegen te gaan.
- **Zorgen over vruchtbare poldergrond** die gebruikt wordt voor zonneparken, wat de grond verdroogt en waterberging bemoeilijkt.
- Er wordt geopperd om **kleinschalige woningbouwprojecten op het water** te starten, zoals op de Gouwzee en het Markermeer.

Bewustwording en provinciale regie zijn essentieel.

Mensen moeten **bewuster worden gemaakt van hun eigen rol** in watervervuiling, waterbesparing en -opvang en waterverbruik. Het verhogen van de prijs van water wordt gesuggereerd om zuiniger gedrag te stimuleren.

De provincie moet leiding geven en daadkrachtige maatregelen nemen om de waterkwaliteit te verbeteren, in plaats van alles over te laten aan de markt, de gemeenten of de rijksoverheid.

Afwijkende meningen

Verhoging van Grondwaterpeil in Veenweiden:

Algemene mening: Er is steun voor het verhogen van het grondwaterpeil in veenweidegebieden om verzakking en de bijbehorende kosten te voorkomen.

Afwijkende mening: Een tegenargument wordt genoemd, waarbij verwezen wordt naar historische malaria-uitbraken in Noord-Holland (met name Zaandam rond 1900) door hogere waterpeilen. Deze respondent beweert dat hoge waterpeilen “zeer gevaarlijk zijn voor de mensen die er wonen”

Verantwoordelijkheid voor Watervervuiling:

Algemene mening: Vele opmerkingen schrijven watervervuiling zwaar toe aan vervuillende industrieën en agrarische praktijken (pesticiden, mest), en pleiten ervoor dat zij zich aanpassen of betalen voor de vervuiling.

Afwijkende mening: Eén respondent merkt op dat “Het is wel heel gemakkelijk om voor de vervuiling van het oppervlakte-water de wijzen naar de agrarische sector”. Er wordt gewezen op andere vervuillingsbronnen, zoals chemicaliën van vlooiën-bandjes voor huisdieren.

Rol van de Burger in Waterbeheer:

Algemene mening: Veel respondenten benadrukken de verantwoordelijkheid van burgers om water te besparen, vervuiling te voorkomen (bijv. geen afval in putjes, gebruik van biologische schoonmaakmiddelen) en groene tuinen aan te leggen voor waterinfiltratie.

Afwijkende mening: Hoewel burgerverantwoordelijkheid wordt erkend, verschuiven sommige opmerkingen de nadruk, met het argument dat grote veranderingen van de bron moeten komen (industrie, producenten) aangezien consumenten kopen wat wordt aangeboden. Bovendien merkt een respondent kritisch op dat sommige vragen “sturen er alvast op aan om de gevolgen neer te leggen bij de burger”.

Algemene Waterzekerheid:

Algemene mening: Veel respondenten uiten aanzienlijke bezorgdheid over de toekomstige beschikbaarheid van schoon en betaalbaar drinkwater en de veiligheid van wonen in de regio vanwege wateruitdagingen.

Afwijkende mening: Eén commentaar geeft een optimistischer en wellicht geruststellender beeld: “Voorlopig nog geen enkel probleem met water. Er is geen veiliger land dan Nederland achter zijn dijken en dat blijft zeker nog eeuwen zo”.

BEWONERSBIJEENKOMSTEN

1. Bewoners zien het belang van investeren in de **waterveiligheid**. Dat mag een prijs hebben, maar niet ten koste gaan van alles. Daarvoor wordt de nood niet als hoog genoeg ervaren.

- Waterveiligheid blijft door onder andere zeespiegelstijging, hevige neerslag en droogte een belangrijk aandachtspunt. Bijvoorbeeld aan de kust merken bewoners dat er meer schommelingen in de waterstanden zijn. Maar ook in stedelijk gebied maken bewoners zich zorgen over waterveiligheid.
- Men verwacht dat de provincie leefomgevingen aanpast aan extremen, maar het liefst wel met behoud van welzijn en natuur. Bewoners zien dat extreme piekbuien vragen om meer flexibele buffercapaciteit in steden én dorpen.
- Er is behoefte aan gebiedsgerichte oplossingen (bijvoorbeeld in veenweidegebieden of het duingebied bij Egmond), waarbij ook andere belangen dan veiligheid worden meegewogen. Nu leidt het gebrek daaraan soms tot overlast.
- De afstemming tussen Rijkswaterstaat en bewoners/agrariërs is voor met name agrariërs vaak niet voldoende.
- Denk niet lokaal maar **regionaal en grensoverschrijdend** – water stopt niet bij gemeentegrenzen. Ontwikkel andere sturingsstrategieën in waterverdeling nu de piekafvoer van rivieren verandert. Pas de bestaande infrastructuur van gemalen en riolering daarop aan.

Bewoner Amsterdam Nieuw-West: “Ik heb water- en woonblokjes neergelegd op de plek waar Havenstad is ingetekend. Dat ontwikkelgebied ligt buitendijks. In de Houthaven is er bewust rekening gehouden met erg hoge waterstanden en daar heeft het water ook al eens tot aan de ramen gestaan. Ik vraag me af of we bij de ontwikkeling van nieuwe woongebieden voldoende rekening houden met waterveiligheid.”

2. Men wil dat de provincie **zoetwater** beschermt en bewaart als schaars, collectief goed.

- Drinkwater wordt steeds schaarser. Verzilting bedreigt watervoorraden en landbouwgronden in met name de kustgebieden. Bewoners pleiten daarom onder meer voor:
 - Zuiniger watergebruik (aparte systemen voor sanitair, regenwateropvang en drinkwater),

- Actieve bescherming van waterwingebieden,
- Kritische beoordeling van bedrijven met hoog waterverbruik (sierteelt, datacenters).
- Men wil meer aandacht voor waterkwaliteit en zicht op lozingen, chemisch afval en vervuiling.
- In de landbouw en industrie moet circulair watergebruik gestimuleerd worden, denk aan onder andere aan irrigatie, koeling en datacenters. Deel kennis en de opbrengst van pilots actief. Bewoners, agrariërs en bedrijven willen meedenken en bijdragen, maar voelen zich niet altijd gehoord, of geremd door bureaucratie.
- Deelnemers vinden het belangrijk dat er meer educatie en bewustwording komt onder de bevolking over hoe je duurzaam en circulair omgaat met (drink)water.

Bewoner Texel: *“We zijn te laat begonnen met het scheiden van waterstromen. We zouden alsnog toe moeten naar aparte stromen voor drinkwater en water voor bijvoorbeeld wc en douche. Hier hadden we het vijftig jaar geleden al over en het is nog niet gerealiseerd.”*

3. **Wateropslag en buffering** staan hoog op de agenda. Er moet ruimte blijven voor water.

- Er is brede steun voor ondergrondse wateropslag (zoals op Texel en in Anna Paulowna), vertraging van waterafvoer (zowel in landelijk als stedelijk gebied) en het herstellen van natuurlijke systemen (meanderende sloten, duinbeheer, verlanding).
- Er is discussie over het IJsselmeer en Markermeer. Velen willen die behouden als waterbuffers en ze niet gebruiken als locatie voor de ontwikkeling van bijvoorbeeld woningbouw of energie. Maar andere bewoners zien daar juist wel de ruimte.
- Op veel plekken moet water zelfs leidend zijn in ruimtelijke afwegingen, zoals het ophogen van land of bij het inpolderen of bouwen in laaggelegen gebieden. Dat moet het ook zijn op ontwikkellocaties voor bebouwing. Neem daarin waterberging en waterveiligheid meteen mee.
- Men ziet ook de eigen verantwoordelijkheid om regenwater op te vangen, bijvoorbeeld in tuinen, op balkons en via waterbuffers op daken van flatgebouwen en verplichte opvang bij bouwprojecten.
- Agrariërs geven aan dat zij met hun land al een grote rol spelen in het opvangen van regenwater en het verbeteren van de waterkwaliteit. Ze zouden dat zelfs meer kunnen doen als daarvoor met waterbeherende organen nieuwe verdienmodellen worden ontwikkeld rond bijvoorbeeld lisdoddeteelt en open teelt. Daarin kan ook frustratie weggenomen worden over de ongelijke lastenverdeling. Boeren betalen veel meer waterschapsbelasting dan stedelingen.
- •e toenemende vraag naar buffercapaciteit hoeft niet altijd opgelost te worden met ingrepen in het landschap. Agrariërs en lokale bestuurders geven aan dat er vaak veel te winnen is wanneer de bufferopgave met ander waterbeheer over een groter gebied wordt uitgesmeerd.

Bewoner Beverwijk: *“Alle inwoners van Noord-Holland kunnen zoet water opvangen. We hebben afgelopen maanden extreem weinig water gehad. Dan is een oproep aan iedereen: vang regenwater op voor je tuin etcetera. Kijk meer naar wat wij als inwoners kunnen doen om water op te vangen.”*

Bewoner Purmerend: *“Het land is een spons, op boerenland wordt het water opgevangen, in de stad wordt nauwelijks water opgenomen. Toch betalen wij gigantische bedragen aan waterschapsbelasting. Terwijl mijn land feitelijk een groot deel van het waterbeheer doet. Kunnen we die kosten niet anders spreiden over stad en platteland?”*

4. Het aanpassen van **waterstanden** kan zowel een oplossing zijn, als een punt van twist.

- Tegen inklinking en uitstoot van broeikasgassen wordt geëxperimenteerd met hogere waterstanden. Agrariërs vrezen dat dit veeteelt en de inzet van landbouwmachines onmogelijk maakt. Er is een precaire balans tussen deze belangen en er zijn soms verrassende neveneffecten. (zie quote hieronder)
- Een vergelijkbaar probleem speelt in duingebieden waar waterstanden hoog worden gehouden voor natuurbeheer, maar bewoners ook kampen met ondergelopen kelders.

Bewoner Huizen: *“Als het grondwater 10 centimeter omhoog gaat omdat we moeten vernatten, dan moet ik rijst gaan verbouwen en kan ik stoppen met koeien houden. Als ik daardoor geen veehouder meer ben, dan verlies ik mijn nevenvergunning om vakantiehuisjes op mijn erf uit te baten.”*

Jongerensessie in Castricum, 2 juni 2025

Bewonersbijeenkomst in Dirkschorn, 13 mei 2025

EVENEMENTEN

- Drinkwatergebruik is een terugkerend thema: mensen maken zich zorgen over verspilling (toiletspoeling, tuin sproeien).
- Wateropgaven kunnen gecombineerd worden met recreatie en natuur, bijvoorbeeld door natuurgebieden tijdelijk onder water te zetten.

WERKATELIER AMBTENAREN MEDEOVERHEDEN EN BELANGENORGANISATIES

1. Wat moet er terugkomen in de omgevingsvisie?

Water: schaarste, kwaliteit en verdeling

- **Zoetwater wordt schaarser** door klimaatverandering (droogte, verzilting, stijgende zeespiegel).
- Grote **spanning tussen beschikbaarheid, gebruik en functies**: landbouw, natuur, industrie, wonen (woningbouw) en recreatie.
- **Opslaan en vasthouden van water** is lastig door ligging ('NH is een badkuip'), daardoor beperkte mogelijkheden voor ondergrondse opslag.
- **Waterkwaliteit** is groot probleem: risico's door landbouw, riolering, industrie, afspoeling.
- Gezocht wordt naar een **gebiedsgerichte aanpak** en combinaties van functies.
- **Ondergronds water** vasthouden.

2. Vraagstukken uit het gesprek

- **Waterkwaliteit**: Binnenduinrand gebied om water vast te houden. Zoek naar logische locaties om het vast te houden; het behoud van schoon water. Van belang om het daar dan ook zo lang mogelijk schoon te houden. En dus te beschermen van gewasbeschermingsmiddelen, doorspoelen en industrie.
- **Waterverdeling**: vooral landbouw gebruikt verreweg het meeste, maar industrie en woningen krijgen vaak prioriteit bij schaarste/zuiver water. Onvoldoende waarde- en kostenallocatie: wie betaalt voor water, wie krijgt het als eerste?
- **Schaarse ruimte**: Druk op ruimte voor landbouw (voedselvoorziening), natuur, energie, wonen, industrie en recreatie.

3. Kansen en benaderingen uit het gesprek

- **Grijswatersystemen** en circulair watergebruik kunnen grote bijdrage leveren.
- **Bufferen en infiltreren van water**, stimuleren 'blauwe dooradering', afkoppelen van verharding.
- **Meer aandacht voor veiligheid**: natuurbranden, overstroming, ligging infra (waterveiligheid als randvoorwaarde).
- **Water en bodem als sturend principe** in ruimtelijk beleid.
- **Vervoer over water**- alvast strategisch ruimte voor reserveren.
- **Dijkversterking** koppelkans voor recreatie.

4. Oproepen en adviezen voor de provincie

- **Maak scherpe en toekomstgerichte keuzes:** Alles kan niet overal. Leg prioriteiten vast (water, natuur, landbouw, wonen, industrie).
- **Stimuleer integrale gebiedsprocessen:** Organiseer samenhang tussen thema's, werk gebiedsgericht, zoek naar synergie. De afscheiding tussen landbouw, natuur en water kan zachter.
- **Bescherm kritische gebieden:** Besteed aandacht aan water- en natuurkwaliteit, grondwaterbescherming, drinkwater.
- **Reserveren van ruimte voor toekomstfuncties:** Voorkom volledige bebouwing van strategische locaties voor wateropvang/recreatie.
- **Kijk verder dan 2050:** Voor een robuust toekomstbeeld, inclusief realistische bevolkingsontwikkelingsscenario's.

EVENWICHT LANDBOUW EN NATUUR

ONLINE PARTICIPATIE

Natuur en landschap moeten prioriteit krijgen en behouden blijven. Er moet gestopt worden met volbouwen en ruimte worden gemaakt voor natuur, rust en vogels.

Een radicale omslag naar meer kleinschalige, duurzame en natuurinclusieve landbouw is noodzakelijk.

- **De landbouw moet biologisch en extensief worden.** Het doel is een duurzaam, natuurinclusief voedselsysteem dat gericht is op kwaliteit in plaats van productiviteit.
- **Regeneratieve landbouw, minder veeteelt voor export en meer lokale voedselketens** zijn essentieel, waarbij boeren ondersteuning en compensatie moeten krijgen voor hun transitie. Subsidies moeten gekoppeld worden aan duurzame teelt.
- **Het gebruik van bestrijdingsmiddelen en gif moet drastisch worden verminderd** of verboden, vooral voor intensieve teelten zoals bollen- en sierteelt en poot aardappelen. De vervuiling hiervan wordt als een “chemocide” beschouwd.
- **Er moet minder vlees geconsumeerd en geëxporteerd worden;** dit vermindert stikstofuitstoot en maakt ruimte vrij. De overstap naar akkerbouw of realisatie van voedselbossen (met ook een recreatieve functie) wordt bepleit.
- **De overheid moet een steviger rol pakken** in het stimuleren van de productie van plantaardig voedsel.

Ruimte moet slimmer worden ingevuld

- **Zonnepanelen moeten op daken** van bedrijven en distributiecentra, niet in weilanden. Dit om het groene karakter van het landschap te behouden. Ook windmolens op land worden kritisch bekeken.
- **De enorme ruimte die de agrarische sector inneemt** (60% van het provinciale grondoppervlak) en de onevenredige druk op het milieu baren zorgen. Het vrijkomen van agrarische/glastuinbouw grond door boeren zonder opvolging (ca. 18% van NH) wordt gezien als een belangrijke kans voor andere functies, mits deze ruimte wijs wordt ingevuld.
- **De bouw en groei van distributiecentra, datacenters en sierteeltbedrijven moet stoppen,** of deze moeten verplaatst worden, gezien hun hoge eisen aan ruimte, water en energie en hun beperkte maatschappelijke meerwaarde. Minder teelt van bloemen en het daarvoor opgeven van weilanden.

Schoon water en volksgezondheid zijn prioriteit. Het garanderen van schoon drinkwater is essentieel. Er is bezorgdheid over de vervuiling van grond- en oppervlaktewater. Het aanpakken van vervuiling bij de bron is cruciaal.

Onerlijk speelveld tussen sectoren moet worden opgelost. Er is frustratie dat grote vervuilers zoals Tata Steel en Schiphol meer mogen uitstoten dan kleinschalige boeren. Er is behoefte aan een krachtige overheid die durft te kiezen voor kwaliteit, natuur en een duurzame toekomst in plaats van enkel groei en winst.

Afwijkende meningen

Intensieve versus Duurzame Landbouw en Export:

Algemene mening: Er is brede steun voor het terugdringen van intensieve landbouw en veeteelt, met name voor export, ten gunste van biologische, extensieve of regeneratieve landbouw gericht op lokale voedselketens.

Afwijkende mening: Eén respondent trekt de haalbaarheid en implicaties van drastische exportreductie in twijfel door te stellen: “Geen productie voor export, dan natuurlijk ook niets importeren, dus ook geen koffie, sinaasappelen en alleen lokale seizoen producten eten”. Een ander benadrukt “Nederland is klein, we zijn goed in landbouw en dat heeft een strategische waarde”. Nog een mening: “in het buitenland bestaan onze normen (voor gebruik bestrijdingsmiddelen) niet, dus ik zou onze top landbouw koesteren”.

Compensatie voor Boeren in Transitie:

Algemene mening: Verschillende opmerkingen suggereren financiële ondersteuning of compensatie voor boeren die overstappen op duurzamere of natuur-inclusieve praktijken.

Afwijkende mening: Een commentaar stelt krachtig: “geen compensatie voor boeren, het is een ondernemingsrisico en hoort bij ondernemen”.

Bollenteelt en Sierteelt:

Algemene mening: Vele oproepen om de teelt van bloembollen en siergewassen te stoppen of significant te verminderen vanwege het hoge gebruik van pesticiden en de impact op water- en bodemkwaliteit.

Afwijkende mening: Eén respondent is bereid deze gewassen te behouden, maar alleen “zonder alle (chemische) pesticiden. Die veroorzaken dat, niet de teelt zelf”.

Overbevolking/Immigratie:

Algemene mening: Oproepen om bevolkingsgroei als gevolg van immigratie te stoppen om de druk op ruimte, energie en water te verminderen.

Afwijkende mening: Eén commentaar stelt “als we oorlog of tekort elders niet oplossen, mogen we immigratie niet weigeren”.

BEWONERSBIJEENKOMSTEN

1. Bewoners, onder wie ook agrariërs, zien veel mogelijkheden voor een **integrale benadering van landbouw, natuur en water**.

- Inwoners zien landbouw en natuur niet als gescheiden domeinen: landbouw is natuur, water, recreatie en cultuurhistorie. Op veel boerenerven komen natuurbeheer, recreatie, educatie en productie samen volgens deelnemers.
- Wel vinden inwoners dat boeren die willen bijdragen aan natuurbeheer, waterberging of recreatie meer ruimte moeten krijgen en een eerlijk verdienmodel.
- Daarnaast is er oog en waardering voor de maatschappelijke diensten die boeren leveren op het gebied van landschapsonderhoud, biodiversiteit, recreatie en kinderopvang.
- Met name jongeren zien dit als de toekomst. Zij pleiten voor meer bewustwording en educatie over en in de landbouw en het buitengebied. Zij zien boerderijeducatie, stadslandbouw, voedselbossen en natuurspeeltuinen als wenselijk voor een gezonde leefomgeving.
- Er is kritiek op Natura 2000-regels waarvan het idee is dat ze onrealistische beperkingen opleggen, terwijl er volgens inwoners geen of weinig ecologische meerwaarde tegenover staat.

Bewoner Texel: “Verander niet de verdeling van het land, maar zorg voor verdere samenwerking tussen landbouw en natuur. Nu al spelen boeren een flinke rol in natuurbeheer en dat kan nog meer.”

2. In het verlengde daarvan heeft een deel van de bewoners de wens om de beweging naar **biologische en natuurinclusieve landbouw** te versnellen.

- Agrariërs moeten daarbij wel de ruimte krijgen om zich aan te passen aan veranderende markten en klimaat, zoals de transitie naar plantaardige eiwitten of biologische teelt.
- Lokale voedselketens en extensieve landbouw worden gezien als aantrekkelijk alternatief voor grootschalige exportgedreven productie.
- Er zijn zorgen over het intensieve gebruik van pesticiden, in met name de sierteelt, en de gevolgen die dit heeft voor de omgeving. Sierteelt en exportgerichte landbouw worden vaker ter discussie gesteld dan voedselteelt.
- Een deel van de agrariërs geeft aan best meer te willen vergroenen, innoveren en natuurbeheer, als daar de juiste financiële prikkels en rechtszekerheid tegenover staan.
- Tegelijkertijd is er ook deel van de agrariërs en bollenkwekers die het liefst geen afname van de landbouwgrond en het behoud van de bollensector zoals deze is zien.

3. **Voedselzekerheid** heeft brede aandacht, dat is ook voor stedelingen geen abstract gegeven. Daarnaast zijn er zorgen over de economische toekomst van de agrarische sector.

- Het wordt veel gememoreerd dat agrariërs niet zomaar ruimte innemen, maar dat ze land gebruiken om voedsel te telen en dat er een groot maatschappelijk belang ligt in zelfredzaamheid op het gebied van voedselproductie.
- Men wil dat hoogwaardige landbouwgrond (zoals in de Kop van Noord-Holland) wordt beschouwd als strategisch kapitaal. Eenmaal ingezet voor andere functies wordt dat nooit meer landbouwgrond.
- Er zijn zorgen dat versnippering van agrarisch gebied door woningbouw en bedrijventerreinen het verdienmodel van agrariërs aantast en dat het zorgt voor verrommeling van het landschap.
- Men wil meer aandacht voor het belang van landbouw voor de voedselzekerheid. Dat wordt ook gebracht in de context van klimaatverandering en geopolitieke ontwikkelingen.

Bewoner Dirkshorn: *“Ik maak me zorgen over de voedselproductie. Als je al het land gebruikt voor andere functies, blijft er niets over om te eten.”*

4. De **woningbouwopgave** wordt als vanzelf ook betrokken bij dit thema. Zowel woningbouw in het buitengebied, als ruimte voor de natuur in stedelijk gebied.

- Woningbouw in het buitengebied wordt enerzijds als bedreiging voor de beschikbaarheid van landbouwgrond gezien, anderzijds ook als noodzakelijk kwaad omdat de werknemers van de boerenbedrijven ook ergens moeten wonen. Agrariërs ervaren druk vanuit woningbouw, natuurontwikkeling en industrie en geven aan dat hun belangen daarin onvoldoende worden meegewogen.
- Men wil meer aandacht voor natuur en groen in de stad, ook daar is dit evenwicht belangrijk.

Bewoner Amsterdam Nieuw-West: *“Ik ben stadstuinder en ik heb ervaren hoe belangrijk het is om juist in een stedelijke omgeving ook regelmatig buiten en in het groen te kunnen zijn. Daarom denk ik dat de verdichtingsmogelijkheden in onze stad wel op zijn.”*

5. In het zoeken naar het evenwicht tussen landbouw en natuur is er **behoefte aan flexibiliteit**.

- Er is breed vertrouwen in het innovatieve vermogen van de agrarische sector en tegelijkertijd een gevoel van onderwaardering voor wat er al gebeurt op dit vlak. In het verlengde hiervan vinden bewoners dat agrariërs de ruimte zouden moeten krijgen om zelf natuurinclusieve oplossingen te vinden.
- Agrariërs hebben behoefte aan langetermijnperspectief, zekerheid over wetgeving en vergunningen. Dat vragen ook andere bewoners in hun plaats.
- Er zou meer ruimte en beleidsmatige ondersteuning moeten komen, voor multifunctionele landbouw zoals agrotourisme, kinderopvang, energieproductie, natuurbeheer op en rond boerenerven.

Bewoner Huizen: *“De provincie Noord-Holland kan pionier zijn in het toestaan van het omwisselen van hoofd- en nevenfuncties op het boerenerv, dan kunnen agrariërs helpen met opgaven van de provincie in stikstofproblemen en natuurbeheer.”*

Bewoner Purmerend: *“Als we als agrariërs ruimte moeten opgeven, kom dan als provincie en overheid in het algemeen met ons om tafel zitten en onderhandelen over onze grond. Praat met ons en niet over ons. Nu krijgen we continu nieuwe regels over ons uitgestort en worden we steeds verder in het nauw gedrukt. Kom met open vizier naar ons toe.”*

Bewonersbijeenkomst in Enkhuizen 22 mei 2025

Amsterdam Nieuw-West 24 juni 2025

EVENEMENTEN

- Ideeën leven om landbouw dichterbij de stad te organiseren, zodat voedselproductie en consumptie beter verbonden zijn
- Er is sterke behoefte aan groen in de stad: parken, bomen en recreatieplekken, zoals stranden.
- Tegelijkertijd leeft er zorg over de balans tussen natuur en landbouw: sommigen pleiten voor natuurbehoud en minder boeren, anderen juist voor bescherming van de landbouw en de beschikbaarheid van vlees.
- Bewoners signaleren dat individueel gedrag (zoals tuinen betegelen) gevolgen heeft voor de kwaliteit van de leefomgeving.
- De meeste bezoekers vinden dat landbouw en natuur elkaar niet hoeven uit te sluiten, maar juist gecombineerd kunnen worden.
- Agrarisch natuurbeheer wordt gezien als kansrijk, mits boeren daarvoor de juiste voorwaarden en stimulansen krijgen (bijvoorbeeld goedkoper pachten met natuuropgaven).
- Bescherming van het open agrarische landschap wordt breed gewaardeerd; dit landschap geeft rust en ruimte, en moet behouden blijven.
- Bezoekers ervaren dat boeren in het publieke debat vaak negatief worden neergezet. Tijdens de gesprekken benadrukten velen juist de waarde van landbouw voor voedselzekerheid en natuurbeheer.
- Het beschermen van landbouwgrond wordt gezien als essentieel, zowel voor de economie als voor de leefomgeving.
- Veel bewoners hechten aan behoud van groen en natuurgebieden, vooral rond steden (duinen, recreatiegebieden, sportvoorzieningen).
- Landbouw wordt verschillend gezien: sommigen vinden dat er ruimte voor woningen mag worden vrijgemaakt, anderen benadrukken dat boeren onmisbaar zijn voor goed beheer van polderlandschappen en dat publieke en commerciële partijen dit vaak slechter doen.

WERKATELIER AMBTENAREN MEDEOVERHEDEN EN BELANGENORGANISATIES

1. Wat moet er terugkomen in de omgevingsvisie?

Natuur en biodiversiteit

- **Natuur moet robuuster worden** om zich te kunnen aanpassen (bijvoorbeeld tegen verzilting).
- **Weidevogels en specifieke natuurwaarden** onder druk door slecht beheer, versnippering, veranderend klimaat.
- Dilemma: moet natuur mee veranderen of behouden we karakteristieke soorten/landschappen?

Landbouw: ruimte, innovatie en toekomst

- **Landbouw vraagt om meer ruimte** en bescherming tegen verdere inkrimping (internationaal concurrerend).

- **Innovatie** (bijvoorbeeld zouttolerante gewassen, inpandige teelten, robotisering) moet ruimte krijgen – daar is vergunningsruimte/bestemmingsruimte voor nodig.
- Discussie over verhouding landbouw-natuur: landbouw ziet zichzelf deels als natuurbeheerder, natuur- en gezondheidspartijen zijn kritisch vanwege gewasbeschermingsmiddelen e.d.
- **Verduurzaming** vraagt fysieke ruimte (bv. bouwen inclusief ruimte voor wateropslag, akkerranden met kruiden, energiematregelen).
- **Vernatting** vaak niet mogelijk vanwege landbouw. Wel ondergrondse waterberging nodig.
- Verzilting landbouw.
- Behoud **bestemmingen** voor landbouw.
- **Dubbel gebruik** van stuk land.
- Landbouwgrond niet natuur maken want het moet onderhouden worden.
- **Openheid en lange zichtlijnen** belangrijk.
- **Open landschap** belangrijk, voor landbouw maar ook voor weidevogel.

Toekomstbestendige keuzes & transitiegebieden

- **Veenweidegebied** als prominent transitiegebied – keuzes maken over toekomst (natuur, landbouw, veeteelt, nieuwste technieken tegen bodemdaling).
- **Verzilting**: accepteren op termijn of nog overal tegenhouden? Op termijn is aanpassing noodzakelijk, keuzes en flexibiliteit om later bij te kunnen sturen wordt gevraagd.
- **Kerngebieden** voor landbouw, natuur én water (waterberging, drinkwaterbeschermingsgebieden) moeten aangewezen en beschermd worden.
- Discussie over inpolderen van Balgzand

Recreatie en natuur

Hoge recreatiedruk in kwetsbaar landschap

- Groen gaat achteruit.
- Openheid en zichtlijnen belangrijk, maar in conflict met aanleg natuur (bomen).
- Bij meer bos, verdwijnen de weidevogels; hetzelfde geldt voor vernatting van grond.
- Weidevogelgebied heeft een Europees belang, dus behouden.
- Groen wordt als laatste ingevuld, maar we moeten er juist mee beginnen.
- Natuurwaarden zijn leidend.
- Ruimte voor recreatie nodig, zeker bij woningbouw.

2. Vraagstukken die naar voren kwamen uit het gesprek

- **Schaarse ruimte**: Druk op ruimte voor landbouw (voedselvoorziening), natuur, energie, wonen, industrie en recreatie.
- **Wetgeving en sectorale beleidskaders** werken elkaar vaak tegen; integrale gebiedsgerichte afweging ontbreekt.
- **Gebrek aan experimenteer ruimte** voor innovatie en nieuwe functies.
- **Beperkt instrumentarium en bevoegdheden bij gemeenten**; afhankelijkheid van rijk en provincies.

3. Kansen en benaderingen uit het gesprek

- **Gebiedsgerichte combinaties**: Synergie tussen natuur, landbouw, recreatie, woningbouw en energie (bijvoorbeeld Rijnshout). Natuur als kans om water vast te houden.
- **Meer ruimte geven aan innovaties** (bestaand beleid versoepelen, locaties aanwijzen).
- **Dubbelfuncties stimuleren**: agrariërs natuurbeheer laten uitvoeren tegen faire vergoeding.
- **Planologisch ruimtegebruik heroverwegen**: (her)waardering van landbouwgrond, betere afstemming op ecosystemen.
- **Flexibel omgaan met wetgeving/sectorale regels** voor integrale projecten (gebiedsontwikkeling).
- **Recreatie altijd koppelen** aan andere functies.

4. Oproepen en adviezen voor de provincie

- **Bied experimenteer ruimte**: Faciliteer pilots/innovatielocaties voor oplossingen voor water, landbouw en energie.
- **Stimuleer integrale gebiedsprocessen**: Organiseer samenhang tussen thema's, werk gebiedsgericht, zoek naar synergie. De afscheiding tussen landbouw, natuur en water kan zachter.
- **Geef ruimte aan flexibiliteit in visie/wetgeving**: Minder sectoraal denken en meer ruimte voor aanpassing aan nieuwe ontwikkelingen.

- De provincie kan een aantal kaders stellen, een mogelijkheid die andere partijen niet hebben, gevraagd werd o.a. om: strengere vergunningsregels voor de open systemen van warmte-koude opslag, sturen op energie en aansluitingsplicht, bosbranden voorkomen.
- **Communiceer helder** over de maatschappelijke keuzes (bv. minder landbouw – meer natuur – of andersom).
- **Kijk verder dan 2050:** Voor een robuust toekomstbeeld, inclusief realistische bevolkingsontwikkelingsscenario's.
- Weidevogelgebied Eilandspolder is geen goed voorbeeld van natuur onderhouden. Natuur moet onderhouden worden in veenweidegebieden.
- Onderhoud de natuur goed.
- Geen landbouwgrond natuur maken.
- Neem ook de waarde van landschap mee in de afweging.
- Alles beschermen heeft geen zin. Noem een aantal **parels** die je wilt behouden en **accepteer verandering** in andere gebieden.
- **Consistentie van beleid** heel belangrijk.

DUURZAME ECONOMIE EN ENERGIE

ONLINE PARTICIPATIE

De provincie moet een sterke, sturende rol op zich nemen. Het wordt benadrukt dat de provincie niet alles aan de markt moet overlaten en dat een duidelijke langetermijnvisie nodig is, zonder kortzichtige winstmotieven. Er is een oproep om daadkrachtig in te grijpen en impopulaire maatregelen te durven nemen. Dat kan ook gaan over het verminderen van de energievraag.

Noord-Holland is vol; verdere groei moet gestopt worden. Er wordt gepleit voor het stopzetten van verdere volbouw en bevolkingsgroei, en het kiezen voor enkele specialisaties of expertises. Minder arbeidsmigratie wordt gezien als een manier om de druk op ruimte, energie en water te verlichten en de leefomgeving gezonder te maken.

Datacenters worden als ongewenst beschouwd. Er is een duidelijke roep om geen nieuwe of uitbreiding van bestaande datacenters toe te staan, gezien hun enorme verbruik van goede grond, water en (groene) stroom, en hun beperkte toegevoegde waarde in termen van werkgelegenheid. Een betaalmodel of maximum voor hun verbruik wordt voorgesteld.

De aanpak van grote vervuilers is essentieel. Het principe “de vervuiler betaalt” moet breed worden toegepast, inclusief op grote industriële spelers zoals Tata Steel en Schiphol, en ook op agrarische vervuiling. Er wordt sterk gepleit voor het sluiten van Tata Steel IJmuiden als de grootste vervuiler in de provincie.

Duurzame energieopwekking moet efficiënter en op de juiste plaatsen gebeuren.

- **Zonnepanelen** moeten op daken, niet in weilanden of zonneparken in het buitengebied. Het verplicht stellen van zonnepanelen op bedrijfshallen wordt gesuggereerd.
- **Windmolens** moeten niet in bebouwde gebieden, Natura 2000-gebieden of willekeurig in het landschap geplaatst worden. Kleine windmolens bij boerenerven en grote in het IJsselmeer/Markermeer zijn alternatieven, maar ook clustering van grote turbines op ‘slimme’ plekken.
- **Investeren in energieopslag**, zoals grote batterijen, is nodig om het overvolle energienet te stabiliseren en overschotten aan groene stroom op te slaan.

Duurzame landbouw en mobiliteit moeten worden gestimuleerd.

- **Inzetten op extensivering en regeneratieve landbouw** om CO₂-uitstoot te verlagen, en boeren die biologisch werken of de omslag willen maken, moeten worden beloond.
- **Haast maken met autovrije binnensteden en de uitbreiding van fietsinfrastructuur.** Investeren in openbaar vervoer (OV) wordt ook genoemd om forenzen te stimuleren en zo minder bouwbehoefte te creëren,

Een kenniseconomie is de gewenste richting. De provincie kan bedrijven die hoog inzetten op duurzaamheid voorrang geven. Er zijn genoeg innovaties en betaalbare oplossingen beschikbaar; het is zaak om experts en de politiek de juiste keuzes te laten maken.

Afwijkende meningen

Provinciale sturing versus marktvrijheid:

Algemene mening: Een sterke overtuiging is dat de provincie een sturende rol moet nemen en duurzame ontwikkeling en economische keuzes niet aan de markt moet overlaten.

Afwijkende mening: Eén respondent stelt expliciet: “Geen sturing! Sturing betekent regels en beperking waarvan de kleinere ondernemer altijd de dupe is, terwijl de grote alle regels aan hun laars lappen”.

Locatie van zonnepanelen:

Algemene mening: Een dominante opvatting is dat zonnepanelen op bedrijfshallen geplaatst moeten worden en niet op open land of in natuurgebieden (“zonneparken in het buitengebied”, “zonnepanelen velden”).

Afwijkende mening: Hoewel niet direct pleitend voor zonneparken, geeft één commentaar de noodzaak van zonne-energieopwekking aan, wat impliceert dat zonneparken een acceptabele afweging kunnen zijn: “Sommigen vinden een zonnepark lelijk, maar de gevolgen van klimaatverandering zijn nog veel lelijker”.

Ook wordt genoemd: “Inzetten op zonneparken”. Echter, een andere mening stelt dat we “te ver doorgeschoten zijn met oerlelijke windmolens en zonnepanelen die een groot stuk grond in beslag nemen waar planten hadden kunnen staan” en suggereert alternatieven zoals zonnepanelen boven vangrails.

Aanpak van windturbines:

Algemene mening: Velen zijn tegen windturbines in specifieke gebieden zoals bijzondere provinciale landschappen, Natura 2000-gebieden, of dicht bij bebouwde gebieden, suggererend kleine achter boerenerven of grote in het IJsselmeer/Markermeer. Liever meerdere geclusterd dan wijd verspreid.

Afwijkende mening: Eén commentaar uit bezorgdheid over de stagnatie van windenergiecapaciteit op land en stelt dat “dat vereist dus actie om groei te bewerkstelligen”.

Toekomst van Tata Steel:

Algemene mening: Diverse respondenten pleiten voor het sluiten of drastisch verminderen van de activiteiten van Tata Steel in IJmuiden vanwege de status als grote vervuiler.

Afwijkende mening: Eén reactie beargumenteert dat “Tata Steel laten vertrekken uit Nederland heeft geen enkele zin omdat er simpelweg vraag naar staal blijft bestaan, wat zou betekenen dat we al ons staal uit het buitenland moeten importeren”. Deze respondent stelt voor om bedrijven zoals Tata Steel te “helpen om te verduurzamen, wat zou kunnen met waterstof”. Een andere suggestie omvat het afvangen van CO₂ uit rookgassen van huisvuilcentrales en Tata Steel, met de opmerking dat “het zal je verbazen hoe weinig dit kost”.

Behalen van klimaatdoelen 2030:

Algemene mening: Er is een verwachting dat de provincie volledige verantwoordelijkheid neemt en beslissend ingrijpt om de Net Zero 2050 en 2030 CO₂-reductiedoelen te halen, in plaats van te accepteren dat de 2030-doelstelling niet gehaald wordt.

Afwijkende mening: De inleiding van het document zelf vermeldt al: “Maar Noord-Holland gaat het doel om de CO₂-uitstoot in 2030 met 55% te verlagen ten opzichte van 1990 niet halen”.

BEWONERSBIJEENKOMSTEN

1. Het gaat bij economie, industrie en energie al gauw **meer over waar het is of komt, dan over hoeveel ruimte het inneemt**. Opvallend is dat deelnemers het niet per definitie op afstand willen plaatsen. Mobiliteit komt vanzelf ook op bij dit thema.

- Industrie en economische kernen mogen voor een deel van de deelnemers dicht bij woonkernen geplaatst worden omdat ze woon-, werk- en recreatiefuncties allemaal op korte afstand willen.
- Ook in landelijk gebied ziet men de noodzaak om bedrijvigheid te behouden.
- Men vraagt om het faciliteren van het lokaal delen van energie en het koppelen van aansluitingen aan verbruikslocaties (“achter de meter”) om aanvoerlijnen kort te houden.

Bewoner Huizen: *“Maak het leven compacter, met wonen, werk en voorzieningen dicht bij elkaar, zodat je energie efficiënter besteedt en je meer ruimte overhoudt voor landbouw en natuur.”*

2. **Industrie en economie** moeten passen binnen ruimtelijke ecologische grenzen, maar **mogen niet verdwijnen of op te grote afstand geplaatst worden**.

- Bewoners geven veelal aan dat ze een goede economische spreiding willen van economische functies over de provincie om opstoppen en mobiliteitsproblemen te voorkomen. En om werkgelegenheid te behouden in de verschillende regio's.
- Daarbij is er de wens om tot een meer circulaire en regionale economie te komen die minder afhankelijk is van mondiale markten.
- Vaak gezegd: het gaat om evenwicht tussen economie (inclusief landbouw), natuur en wonen. Er moet niet één belang overheersen.

Bewoner Purmerend: *“Ik heb industrie in de buurt gelegd. Nu is er de beweging dat alle industrie naar het Noordzeekanaalgebied wordt gedrukt en zitten we met z'n allen elke dag in de file daarnaartoe. Spreid het dan liever over de provincie.”*

3. Er is veel steun voor en **behoeft aan dubbel ruimtegebruik**. Dus het combineren van energieopwekking met andere functies als wonen en industrie.

- Veel bewoners zien liever dat er beter gebruik wordt gemaakt van bestaande (infra)structuren zoals bedrijfsdaken en bermen om zonnepanelen te plaatsen of hoogspanningskabels aan te leggen. Die optimalisering kan ook op andere manieren vorm krijgen. Agrariërs geven bijvoorbeeld aan dat ze drie maanden per jaar grootgebruiker van energie zijn en dat ze de rest van het jaar hun aansluiting zouden kunnen delen.
- Er wordt voorgesteld om te prioriteren: eerst daken, dan infrastructuur, dan pas landbouwgrond. Ook wordt energieopwekking op water genoemd.
- Het combineren van energieopwekking met andere functies mag zelfs voor sommigen verplicht zijn, zoals zonnepanelen op nieuwe bedrijventerreinen en nieuwbouw. Bewoners zien graag dat woningbouw, bedrijvigheid en energievoorziening gecombineerd worden in één ruimtelijk plan.

Bewoner Dirkshorn: *“Probeer de contouren van bestaande infrastructuur te gebruiken voor nieuwe energieinfrastructuur. Niet meer graven dwars door landbouwgrond en het landschap op de schop.”*

4. Hoewel er weinig discussie is over het belang van energieopwekking en industriële capaciteit, gaat het **qua ruimtegebruik niet voor alles**. En men kijkt kritisch naar de gekozen oplossingen.

- Men wil dat aantasting van cultuur- en natuurlandschappen door grillige aanleg van kabels en energiestations wordt voorkomen. Liever ziet men dat bestaande corridors worden gebruikt en dat er zoveel mogelijk ondergronds gewerkt wordt.
- Ook zou de energietransitie niet onevenredig moeten drukken op boeren, bewoners of kleine ondernemers. De lasten (ruimtelijk en financieel) moeten niet alleen terechtkomen op de zwakste schouders.
- Bewoners hopen dat een betere match tussen opwekking van energie en het verbruik ervan netcongestie kan verminderen. Bijvoorbeeld door functies als wonen, industrie en energieopwekking meer te clusteren.

Bewoner Enkhuizen: *“Zonnepanelen zijn belangrijk, maar leg ze niet op vruchtbare landbouwgrond.”*

5. Deelnemers staan open voor **innovatieve manieren om energie op te wekken** en zijn benieuwd naar de mogelijkheden van bijvoorbeeld kleine kernreactoren.

- Bewoners vragen om alternatieven meer te onderzoeken: kernenergie, golfenergie, thermo-energie, microturbines. Ook zouden ondernemers meer ruimte moeten krijgen voor energie-initiatieven zoals microturbines, biogas, waterkracht en vetzuurproductie. Startups in de circulaire en biobased economie mogen meer gefaciliteerd worden.
- Maak het makkelijker en goedkoper om te verduurzamen, onder andere door minder bureaucratie, stabiele regels en financiering.

Bewoner Texel: *“We zouden meer moeten kijken naar energie winnen uit water. Voor een eiland liggen daar kansen.”*

Bewoner Purmerend: *“We hebben veel te veel land en water opgeofferd aan windmolens en zonnepanelen. Het kost allemaal veel te veel ruimte. Laten we inzetten op kernenergie.”*

6. Bewoners zien ook het belang van **energiebesparing**.

- Zo kan het piekgebruik wellicht verminderd worden door gedragsverandering. Denk aan minder lichtreclames, de lichten uit in kantoren, huishoudens hun dagritme laten aanpassen, enzovoorts.
- Daarnaast zou een meer compacte ruimtelijke ordening met wonen, werken en recreëren op korte afstand van elkaar kunnen zorgen voor meer efficiënt energiegebruik.
- Een deel van de bewoners pleit ervoor om te consuminderen en te accepteren dat we het in de toekomst met minder energie en luxe moeten doen.

Bewoner Amsterdam Nieuw-West: *“Kan de provincie niet meer kijken naar energiebesparingsmogelijkheden. De industrie zou moeten vergroenen, maar wij als bewoners ook. Bijvoorbeeld vaker de lichten uit in de nacht.”*

7. **Zelfvoorzienendheid** komt ook op in het gesprek over energie en industrie.

- Industrie wordt gezien als iets dat we hier nodig hebben. Omdat zelf kunnen produceren zekerheid geeft en omdat de productie van bijvoorbeeld staal hier misschien schoner kan dan in andere landen. Deelnemers zien daarbij ook de voordelen van een bedrijf als Tata Steel voor bijvoorbeeld de werkgelegenheid.
- Investerings in netverzwaring, opslag en slimme verdeling van energie zouden versneld moeten worden. Met circulaire verdienmodellen en lokaal eigendom zou lokaal ondernemerschap versterkt kunnen worden.
- Bewoners geven aan dat lokale opslag en verdeling van energie makkelijker moet worden gemaakt. Energie delen tussen bedrijven of huishoudens en uitbreiding van de opslagcapaciteit voor elektriciteit kan ook helpen in de leveringszekerheid. En het kan mogelijk net congestie tegengaan.

Bewoner Beverwijk: *“Ik wil pleiten voor kleine windmolens en de innovatie daarvan zodat huishoudens en particulieren ook zelfvoorzienend kunnen zijn.”*

8. Er is behoefte aan een langetermijnbeleid dat past bij de hoge kosten die gepaard gaan met de energietransitie en met investeringsbeslissingen in de industrie.

- Ondernemers, agrariërs en bewoners spreken uit behoefte te hebben aan zekerheid voor de lange termijn, met het oog op de benodigde investeringen en de terugverdientijd. Men vraagt om betrouwbaarheid van beleid: langjarige lijnen, gelijke behandeling en duidelijke kaders.
- Hierin past ook de behoefte aan duidelijke keuzes over grootschalige industrie zoals Tata Steel en Schiphol. Het wordt tegelijkertijd als essentieel én problematisch ervaren. Mensen vragen erom ze te behouden, maar ook om krachtig en snel te verduurzamen. Daarbij is eerlijke handhaving en een gelijk speelveld tussen bedrijven noodzakelijk voor draagvlak.
- Een deel van de bewoners vraagt om een toekomstbestendige transformatie van industriële locaties (zoals Beverwijk, IJmuiden) tot energiehubbs of multifunctionele gebieden.

Bewonersbijeenkomst in Alkmaar, 12 mei 2025

Bewonersbijeenkomst Texel, 26 mei 2025

EVENEMENTEN

- Tata Steel roept veel reacties op. Bezoekers willen vergroening of verduurzaming van het bedrijf ('groen staal'). Ze erkennen de afhankelijkheid van staalproductie en dat sluiten mogelijk alleen betekent dat de vervuiling verplaatst wordt naar het buitenland.
- Er leeft de wens om industrie groener te maken in plaats van te verplaatsen.
- Er is bewustzijn dat keuzes over energie gevolgen hebben: minder windmolens betekent ook minder elektriciteit voor bijvoorbeeld dagelijkse activiteiten (zoals opladen van telefoons). Jongere bezoekers gaven dit op luchtige wijze aan: 'geen TikTok meer zonder energie'.
- Klimaatverandering en duurzaamheid worden als belangrijke thema's herkend, maar zijn voor veel mensen complex en moeilijk te doorgronden.
- Kernenergie wordt door sommigen genoemd als een mogelijke oplossing.
- Er is scepsis over mondiale consumptiepatronen (online winkelen, retourzendingen) en de eigen invloed daarop.
- Tata Steel wordt door bezoekers vaak opgebracht:
 - Voorstanders benadrukken de werkgelegenheid, regionale identiteit en de noodzaak van verduurzaming in plaats van sluiting.
 - Tegenstanders wijzen op gezondheidsproblemen en vervuiling; sommigen geven aan zelfs te willen verhuizen vanwege Tata.
 - Er is draagvlak voor versneld vergroenen, bijvoorbeeld met waterstof.
- Breder leeft de wens om industrie compacter en efficiënter in te richten, met meer gebruik van de hoogte.
- Er klinkt ook kritiek op Schiphol: waarom niet meer gebruikmaken van Lelystad Airport, zodat de ruimte rond Schiphol anders benut kan worden?

WERKATELIER AMBTENAREN MEDEOVERHEDEN EN BELANGENORGANISATIES

1. Wat moet er terugkomen in de omgevingsvisie?

Energie

- Er zijn grote ruimteclaims voor **energie-infra**, vanwege o.a. de groei datacenters en de stijgende energievraag.
- **Lokaal opwekken** en gebruiken van energie moet gestimuleerd worden (zoals in de Energievisie).
- Meer aandacht voor **energiebesparing**
- **Restwarmte** van datacenters en waterstoffabrieken koppelen aan warmtenetten. Het liefst worden warmte producenten in de buurt geplaatst waar warmte nodig is.
- Ruimtelijke ordening van energie nodig.
- Keuzes nodig die verder gaan dan woondeals: energie leveren waar activiteit gepland wordt.
- **Datacenters nemen veel ruimte in, moet dat meer in de provincie?**

Economie

- **Ruimteclaims voor economie** mogen niet volledig ten koste gaan van die voor energie (en vice versa); meervoudig ruimtegebruik is noodzakelijk.
- **Innovatie en circulaire economie** (vooral in het MKB/maakindustrie) hebben ruimte en experimenteerruimte nodig.
- **Watergebonden bedrijvigheid** (havens, binnenvaart) verdient bescherming van ruimte – die is weer lastig terug te winnen.
- **Economische groei is niet alleen fysiek**: verschuiving naar digitale/nieuwe economie.
- **Minder traditioneel denken** over bedrijventerreinen en economische groei, het zit inmiddels niet meer in fysieke activiteiten.

Milieu

- **Strikte milieucategorieën** kunnen innovatie en gemengd gebruik (bedrijf+woning) belemmeren. Er is innovatie waardoor bedrijven schoner/duurzamer worden, daar wordt nu geen rekening mee gehouden. Denk meer in wat wel mogelijk is.

Infrastructuren

- **Energie- en digitale infrastructuur** zijn **essentiële voorwaarden** voor economische groei en dienstverlening/ICT.
- **Structurele reservering** van ruimte voor **energie-infra** (waaronder inpassing van 380 KV stations), vergelijkbaar met de ‘watertoets’ een ‘energie-toets’.
- Gebruik ook **bestaande infrastructuur optimaal**: b.v. gasleidingennet ligt er al, gebruik dit vooral voor waterstof, dit kan na ombouw goed. Ligt onder de grond, dus geen extra ruimtebeslag. Zorgt voor efficiënt ruimte gebruik en voorkom extra ruimtebeslag.
- **Ruimte voor e-infra reserveren** (en mogelijk begrenzen, zoals bij datacenters in Haarlemmermeer). Accepteren dat er grenzen zijn aan wat we kunnen realiseren.
- Naast technische infra ook aandacht voor bereikbaarheid, mobiliteit, toeleveringsketen, onderwijs, en andere randvoorwaarden voor duurzame ontwikkeling.

Gebieden

- Duidelijke inpassing van **ruimteclaims** voor economie, energie en digitale infrastructuur (zoals datacenters en e-infra).
- Vooraf reserveren en bestemmen van ruimte voor energieinfrastructuur (invoering “energietoets”).
- Benadering van **meervoudig ruimtegebruik** en het slim benutten van bestaande infrastructuur (bijv. ombouw gasleidingennet voor waterstof).
- **Voldoende aandacht en experimenteerruimte** voor innovatie en circulaire bedrijvigheid, vooral in het MKB en maakindustrie.
- Gevolgen van **geopolitieke ontwikkelingen**, zoals extra ruimte en personeel voor defensie.
- Benoemen en prioriteren van (fysieke) grenzen aan ruimtegebruik, energie en zoet water.
- Expliciet aandacht voor energiebesparing en gedrag.

2. Vraagstukken die naar voren kwamen uit het gesprek

- **Ruimteclaims**: Hoe voorkom je dat ruimteclaims van e-infra en nieuwe economie ten koste gaan van andere belangen, zoals ruimte voor bedrijven of natuur?
- **Innovatie en experimenteerruimte**: Krijgt (innovatief) MKB voldoende ruimte en mogelijkheden voor transitie? Balans tussen sturing door provincie en ruimte voor initiatief/experiment; hoeveel moet provincie sturen of overlaten aan marktgebied en innovatie? Innovatief gebruik van bedrijventerreinen wordt belemmerd door strikte milieucategorieën.
- **Grensstelling**: moet je niet nu al duidelijke grenzen stellen aan wat kan, om niet vast te lopen (zoals bij stikstof)?
- **Onomkeerbaarheid van keuzes**, bijvoorbeeld rond huisvesting en zonneparken: wat gebeurt er na 2050?
- Heeft NH een economische visie op hoeveel e-infra er écht nodig is en de wenselijkheid daarvan?
- Hoe kun je restwarmte van industrie nuttig inzetten zonder onnodig ruimtebeslag?
- **Energie**: Waar clusteren en waar spreiden?
- Groei **defensie** in Den Helder: wat is de impact?

Omgevingskwaliteit en inpassing

- Borging van relatie **omgevingskwaliteit met brede welvaart**.
- Planinpassing van bedrijven (zoals bijv. met erfgoedconsulent).
- Goede inpassing betekent minder landschap?
- **Energie infrastructuur inpassen** bijvoorbeeld door ondergronds te leggen?
- Kwaliteit toevoegen d.m.v. energie infrastructuur: nieuwe natuur? Dit is geen kans, niet combineren want het is een lock-in voor de natuur.

- **Compensatie landschap moeilijk**, maar ver van de energie infrastructuur.
 - Als je voor energie weidevogelgebied opgeeft moet je elders landbouwgrond opgeven.
3. Kansen en benaderingen uit het gesprek
- **Slim en meervoudig ruimtegebruik**: koppeling van functies.
 - **Lokale opwek en gebruik van energie bevorderen** (zoals koppeling windmolens aan laadinfra).
 - Inzetten van bestaand gasleidingennetwerk voor waterstof.
 - **Restwarmte** van datacenters en industrie koppelen aan lokale warmtenetten.
 - **Innovatie** door versoepeling van milieucategorieën mogelijk maken, mits verantwoord.
 - **Ruimte reserveren** voor e-infrastructuur, maar wel met grenzen: capaciteit begrenzen indien nodig (voorbeeld Haarlemmermeer).
 - **Minder traditioneel denken** over bedrijventerreinen: focus mogelijk meer op minder fysieke, meer digitale of circulaire economie.
 - Circulaire economie als economische kans positioneren.
 - **Belang van onomkeerbaarheid** van ruimtelijke keuzes (wat als ontwikkelingen zoals robotisering snel gaan?).
 - Ruimte bovengronds creëren door **150KV ondergronds** te leggen.
4. Oproepen en adviezen aan de provincie
- Kijk kritisch naar eigen sturingsrol: **stel kaders**, maar laat ruimte voor innovatie en maatwerk; streef naar een balans daarin. De provincie moet randvoorwaarden stellen.
 - Heb oog voor de actualiteiten en ben daarin **wendbaar**: bijvoorbeeld hoe de geopolitieke situatie de ruimte en arbeidsmarkt beïnvloed. Voorkom toekomstige knelpunten zoals bij stikstof.
 - Reserveer ruimte voor **essentiële infrastructuur** (energie, water, e-infra), maar communiceer ook helder over wat níét meer kan (grensstelling). En maak keuze over de vorm waarin je energie transporteert (moleculen en elektronen).
 - Stimuleer **energiebesparing**, doorzetten van voorbeeldprojecten, en duidelijk beleid.
 - **Herzie eigen toezicht op milieucategorieën**: wees flexibeler waar innovatie dat toelaat. Bij beschermen van provinciale belangen/bedrijventerreinen niet alleen 'nee', maar nadenken over optimale benutting. Voorbeeld Zuid-Holland met minimale milieucategorie.
 - Start nu al met nadenken over herbestemming van tijdelijk ruimtegebruik (zoals zonnevelden na 2050).
 - Houd oog voor **complete keten**, inclusief scholing, bereikbaarheid en woon-werkbalans (brede MKB speelt daarin een rol). Voor duurzame ontwikkeling, zijn naast ruimte, energie en water, onderwijs, bereikbaarheid en mobiliteit belangrijke randvoorwaarden.
 - Geef **circulaire economie structureel** prioriteit in beleid en uitvoering.
 - **Wees alert op onomkeerbaarheid van ruimtelijke keuzes en maak deze afweging expliciet.**

LEEFBARE REGIO'S, STEDEN EN DORPEN

ONLINE PARTICIPATIE

Noord-Holland is vol en moet niet verder worden volgebouwd. Er moet gestuurd worden op een beperking van de bevolkingsgroei en arbeidsmigratie, en op selectieve verstedelijking en binnenstedelijke verdichting.

Slimmer omgaan met bestaande bebouwing en ruimte is cruciaal voor huisvesting.

- **Leegstaande kantoor- en bedrijfspanden, en ook winkelpanden, moeten massaal geschikt worden gemaakt voor bewoning.** Er is behoefte aan actief leegstandsbeleid.
- **Kleinschalige bouwprojecten op particuliere gronden moeten worden toegestaan,** inclusief extra woningen op percelen en kangoeroewoningen, omdat de huidige regelgeving te verstikkend is.
- **Betaalbare woningen, vooral voor jongeren,** moeten prioriteit krijgen, desnoods ten koste van weilanden en groen.
- Er is een suggestie om **onder zonnepaneelparken woningen te bouwen** om het land efficiënter te benutten.
- **Nieuwe woonconcepten zoals “lego” huizen (aanpasbaar en demontabel), ruime tuinen (moestuin), en drijvende woningen** worden geopperd. Ook specifiek de bouw van seniorenwoningen bij OV- knooppunten.

De leefbaarheid en gezondheid moeten voorop staan, met veel aandacht voor groen en natuur.

- **Natuur is van groot belang en vervuiling moet een halt toegeroepen worden,** omdat de economie uiteindelijk afhankelijk is van de natuur. Ook moet natuur niet meer zo maar wijken voor nieuwbouw.
- **Meer groen en recreatiegebied in en om steden** (parken, vijvers, speelvelden, bomen, groene daken) is essentieel om te kunnen recreëren, hittestress tegen te gaan, biodiversiteit te bevorderen en water beter in de grond te laten zakken. Tegeltuinen dragen bij aan opwarming en moeten worden beperkt. Verander hiervoor ook het maaibeleid.
- **Een gezonde fysieke leefomgeving en volksgezondheid moeten voorop staan** in de Omgevingsvisie, met aanpak van bronnen van fijnstof en bestrijdingsmiddelen.

Mobiliteit moet verduurzaamd worden en autogebruik verminderd.

- **Investeren in goed en betaalbaar openbaar vervoer (OV)** is cruciaal om autogebruik te ontmoedigen en de ruimte die auto's innemen in de publieke ruimte te verkleinen. Ook in combinatie met P+R-hubs en deelvervoer.
- **De fietsinfrastructuur moet worden uitgebreid en verbeterd,** bijvoorbeeld de aanleg van snelfietspaden.
- **Bij mobiliteit en toegankelijkheid moet meer rekening gehouden worden met vergrijzing en mensen met een beperking.**
- **Minder bovengrondse parkeerplaatsen en meer centrale wijkparkings** worden voorgesteld.

Grote vervuilers, zoals Schiphol en Tata Steel, moeten worden aangepakt.

- **Schiphol moet krimpen.** De enorme hoeveelheid overstappers moet geweerd worden, korteafstandsvluchten moeten beperkt of duurder worden, en nachtvluchten moeten worden verboden om geluidsoverlast en gezondheidsrisico's te verminderen
- **Tata Steel moet krimpen of sluiten.** De vergroening van het bedrijf wordt als moeilijk of onmogelijk gezien. Het vrijgekomen terrein moet een modern industrieterrein met schone bedrijven worden

De provincie moet een integrale en daadkrachtige aanpak hanteren. Infrastructuur moet niet als sluitpost worden gezien, maar als startpunt voor regionale ontwikkeling. Burgers moeten actiever worden betrokken bij de beleidsvorming om draagvlak en acceptatie te vergroten.

Afwijkende meningen

Locatie en Aanpak van Woningbouw:

Algemene mening: Sterke voorkeur voor binnenstedelijk bouwen, het omzetten van leegstaande kantoren/bedrijfspanen, en het toestaan van kleinschalige initiatieven zoals woningdelen of kangoeroewoningen. Het idee is om bouw op groene ruimten te vermijden.

Afwijkende mening: Sommige opmerkingen suggereren dat bouwen “desnoods wat ten koste van weilanden en groen” moet plaatsvinden, of pleiten voor bouwen “aan de randen van de dorpen en steden”. Ook wordt de bescherming van “beschermde plattelandsgesicht of beschermde lintbebouwing” afgedaan als iets wat “echt bijna niemand vindt dit belangrijk”. Een andere respondent ijvert juist voor behoud van historische aangezichten en geeft aan ‘dat een straatje extra in zo’n dorp echt de woningnood niet gaat oplossen’.

Toekomst van Schiphol:

Algemene mening: Er is behoefte naar het krimpen van Schiphol, het verbieden van nachtvluchten en het verminderen van de milieubelasting (geluid, vervuiling).

Afwijkende mening: In de bijdragen zijn geen expliciete directe tegenovergestelde meningen aanwezig die de huidige omvang of groei van Schiphol ondersteunt. De opmerkingen zijn vrijwel universeel kritisch over de huidige operatie van de luchthaven.

Toekomst van Tata Steel:

Algemene mening: Oproepen tot het sluiten of substantieel verminderen van de activiteiten van Tata Steel vanwege de vervuiling.

Afwijkende mening: Eén commentaar impliceert dat hoewel investeringen nodig zijn om Tata Steel duurzamer te maken, “vervuilende industrie naar elders is ook geen oplossing”.

Overbevolking en Immigratie:

Algemene mening: Diverse opmerkingen pleiten voor het beperken van bevolkingsgroei en het verminderen van het aantal arbeidsmigranten om de leefbaarheid te verbeteren en de druk op middelen te verminderen.

Afwijkende mening: Eén respondent benadrukt dat “Ruimte voor vluchtelingen moet er altijd zijn” en dat het inconsistent is om kennismigranten te werven terwijl vluchtelingen geen plek krijgen. Een andere mening stelt: “Nieuwe woningen kunnen beter gebouwd worden in landen dichtbij streken waar vluchtelingen vandaan komen.”

BEWONERSBIJEENKOMSTEN

1. Op dit thema wordt direct duidelijk hoezeer de woningbouwopgave het hete hangijzer is voor veel bewoners. De nood is hoog en leefbaarheid wordt door velen letterlijk genomen. Is er nog plek voor mij of mijn kinderen?

- Er is een breed gedragen gevoel van urgentie onder bewoners voor meer betaalbare woningen, met name voor starters en ouderen.
- In dat kader is er ook ergernis over het soort woningen dat nieuw wordt gebouwd. Bewoners geven aan dat die vaak te groot en vooral te duur zijn voor de mensen die het meest omhoog zitten.
- Ergernis is er ook over de bezettingsgraad van de huidige woningen. Men heeft het idee dat een deel van de inwoners op teveel vierkante meters woont en dat het toenemend aantal eenpersoonshuishoudens een probleem is.
- Deelnemers zijn bang dat een hele generatie nooit de stap naar een eigen woning kan zetten. Voor de oplossing hopen zij op maatwerk per regio of woonkern. One-size-fits-all werkt niet in zo’n diverse provincie.

Bewoner Amsterdam Nieuw-West: *“Voor jongeren en studenten kun je wat creatiever omgaan met de vraag naar een eigen ruimte. Zij hebben liever een tiny house of een container, dan dat ze tot op hoge leeftijd bij hun ouders moeten wonen. Geef ze een kans.”*

2. Men wil dan ook meer ruimte voor **creativiteit en flexibiliteit in het aanpakken van de woningnood**.

- Overregulering en inconsistent beleid tussen gemeenten, de provincie en het rijk worden als grote bottleneck ervaren. Deelnemers spreken de behoefte uit aan eenduidige en toegankelijke regelgeving en snellere procedures.
- Bewoners vragen om beter gebruik van leegstaande panden, bedrijfsterreinen en recreatieparken voor woningbouw. Maar ook om meer mogelijkheden om op boerenerven of in eigen tuinen nieuwe woningen te creëren of na te denken over wonen op water.
- Doorstroming moet gestimuleerd worden, bijvoorbeeld met seniorenwoningen en levensloopbestendige woningen, zodat er woningen voor jonge gezinnen vrijkomen.
- Ook is er behoefte aan nieuwe woningen in of bij kleine kernen. Dit wordt ook als kans gezien voor behoud van sociale cohesie en verenigingsleven. Vaak mag kleinschalig bouwen daar echter niet, terwijl er op andere plekken, waar nog geen voorzieningen zijn, hele nieuwe wijken worden gebouwd.
- Texel vraagt om maatwerk vanwege de unieke ligging en functie voor recreatie en natuur.

Bewoner Dirkshorn: *“In Warmenhuizen zit Vezet waar veel jongeren werken. Om ruimte te maken voor woningen hebben we de voetbalclub naar buiten verplaatst. Op de vrijgekomen plek konden we daarna binnen het dorp bijbouwen en de jongeren huisvesten.”*

Bewoner Huizen: *“Ik heb toevallig een grote tuin en ik wil voor mijn kinderen daar kleine woningen op bouwen. In ons plan zetten we daarbij in op het verbeteren van de kwaliteit van de natuur. Van de gemeente mocht het, van de provincie weer niet. Elders is het weer andersom. Het boek met regels en vergunningen moet echt dunner worden.”*

3. Bij keuzes op het gebied van woningbouw zijn de belangrijkste nevenbelangen die worden genoemd: het **behoud van sociale cohesie, voorzieningen en mobiliteit**.

- Veel bewoners pleiten voor organische groei, ook als dat langzamer gaat. Ze willen meer aandacht voor kwaliteit, gezondheid, mobiliteit en sociale cohesie.
- In dat kader vragen bewoners extra mogelijkheden om jongeren te huisvesten. Als die wegtrekken, gaat dat al snel ten koste van sociale voorzieningen als scholen, verenigingen en zorg.
- Bouwen aan de randen van dorpen wordt vaak als positief ervaren, mits het karakter van het landschap behouden blijft. In steden wordt verdichting gesteund, op voorwaarde van goede infrastructuur en voorzieningen. Groen, sport, spel en de hond uit kunnen laten, wordt essentieel geacht in woonwijken.
- Mobiliteit zien velen als een voorwaarde voor nieuwbouw. Binnen steden moeten nieuwe wijken goed worden aangesloten op bestaande wijken en voorzieningen. Men ziet ruimte voor groei in de kop van Noord-Holland, maar dan moet er eerst geïnvesteerd worden in de infrastructuur, denk aan de A7 doortrekken. Ook is het in dit kader belangrijk om vaker regionaal te denken op het gebied van het openbaar vervoer. Nu zijn de verbindingen tussen gemeenten vaak nog ontoereikend.

Bewoner Dirkshorn: *“We zijn groot geworden door verenigingen en door samen dingen te doen. Als je het dorpsleven wil behouden, moet je bouwen. Want als een hele generatie wegtrekt, ben je die kwijt en verlies je de samenhang die zo belangrijk is.”*

Bewoner Texel: *“Mobiliteit is de grootste beperkende factor voor industrie, bedrijvigheid en wonen. Tot onze verbazing krijgen we keer op keer van de provincie te horen dat het niet mogelijk is om de Noordkop beter te ontsluiten.”*

4. Daarnaast hecht men (uiteraard) aan een **gezonde leefomgeving**. Wel wordt het minder vaak genoemd. Wellicht beschouwen zij dat als een gegeven of gaat woningbouw voor alles.

- Bewoners willen dat gezondheid (luchtkwaliteit, rust, recreatie, groen) een volwaardig criterium is bij ruimtelijke afwegingen.
- Ook zou woningbouw gepaard moeten gaan met meegroeierende recreatievoorzieningen.
- Vervuiling door bijvoorbeeld Tata Steel of Schiphol wordt op de meeste plekken niet spontaan genoemd. De meeste bewoners zien het belang van werkgelegenheid en zelfvoorzienendheid, maar ze maken zich ook zorgen om wat het doet met de luchtkwaliteit. Hierbij maakt het veel uit of en hoe je persoonlijk met deze industrieën te maken hebt.

Bewoner Texel: *“In de keuzes voor de toekomst is gezond het kernwoord. Gezond water, gezonde lucht, een gezonde omgeving.”*

Bewoner Amsterdam Nieuw-West: *“Ik werk zelf niet in de industrie en ik zie dan ook vooral de vervuiling. Die zou ik liever niet in de provincie hebben.”*

5. Deelnemers vrezen verrommeling, ook omdat ze **het huidige landschap waarderen**.

- Verrommeling van het landschap door ongecoördineerde bebouwing of grote villa's wordt als negatief ervaren.
- Recreatiegebieden moeten toegankelijk blijven, ook bij toenemende bebouwing.

Bewoner Beverwijk: *“Je hebt overal dichtbij een stadspark, een strand, een bos. Daar zijn we in Noord-Holland mee gezegend.”*

Bewoner Amsterdam Nieuw-West: *“Kinderen weten nog maar weinig van de natuur, daarom is het belangrijk dat ze de mogelijkheid houden om in de natuur te recreëren.”*

Beverwijk, 28 mei 2025

Huizen, 21 mei 2025

EVENEMENTEN

- Bezoekers waarderen groen en stranden hoog. Ze koppelen dit aan leefkwaliteit.
- Er is enthousiasme om plekken als IJmuiden groener te maken en recreatie (zoals stranden) dichtbij bereikbaar te houden.
- Schiphol blijft onderwerp van gesprek. Sommige bewoners ervaren geluidsoverlast en luchtvervuiling (kerosinegeur), al vindt niet iedereen dit problematisch.
- Daarnaast is er vraag naar meer fietssnelwegen: duurzame mobiliteit wordt gezien als een praktische oplossing.
- Betaalbare (sociale) woningbouw staat bovenaan de wensenlijst. Veel bewoners ervaren druk door gentrificatie en voelen zich verdrukt in hun eigen buurt.
- Hoogbouw wordt niet breed gedragen, vooral niet als deze geconcentreerd wordt gerealiseerd. Er is behoefte aan meer variatie, laagbouw en groene, leefbare woonomgevingen. Ruimtegebrek vraagt om meer woningen, maar bewoners willen geen eenzijdige hoogbouw en juist meer groen.
- Er klinkt een duidelijke wens om te hergebruiken wat er al is, zoals leegstaande panden transformeren tot woningen.
- Er is grote zorg over behoud van de diversiteit en cultuur in de stad: “Amsterdam voor Amsterdammers houden.”
- Bewoners zien verdringing van bepaalde groepen en willen meer ruimte voor kinderen en gezinnen die in Amsterdam zijn geboren en opgegroeid.
- Er wordt nadruk gelegd op het belang van sociale huur en inclusieve ontwikkeling.
- De auto blijft voor veel bewoners belangrijk, vaak uit noodzaak voor werk of familie.
- Parkeertarieven, milieuzones en beperkingen voor oudere auto's worden ervaren als onrechtvaardig en inkomensafhankelijk, waardoor ongelijkheid toeneemt.

- Openbaar vervoer wordt niet door iedereen als een reëel alternatief gezien.
- Bewoners erkennen dat ruimte schaars is en dat keuzes noodzakelijk zijn. Men ziet mogelijkheden in het slimmer combineren van functies, zoals ondergrondse waterberging en meerlaagse bebouwing.
- Niet altijd nieuwe natuur aanleggen (zoals bossen), maar bestaande gebieden versterken, is een vaak gehoorde wens.
- Sommigen denken in radicale oplossingen, zoals het droogleggen van delen van de Waddenzee om ruimte te creëren voor water, recreatie, natuur en woningbouw.
- Er is veel draagvlak om sectoren en belangen niet tegenover elkaar te zetten, maar juist te combineren en te zoeken naar win-winsituaties.
- Toch werd duidelijk dat elke keuze gevolgen heeft: meer woningen betekent minder ruimte voor landbouw of natuur, meer energieopwekking vraagt om aanpassingen in het landschap.
- Er is een grote behoefte aan betaalbare woningen, vooral voor starters en jongeren, maar ook aan passende woonvormen voor ouderen (zoals hofjes of appartementen) om doorstroming te bevorderen.
- Er is frustratie dat er te veel grote en dure woningen worden gebouwd voor de hogere middenklasse.
- Hergebruik van leegstaande gebouwen en kantoren wordt gezien als een logische eerste optie, voordat nieuw land wordt bebouwd.
- Sommige bezoekers delen zorgen over oost-westverbindingen en files, vooral tussen steden en dorpen in Noord-Holland.
- Infrastructuur is op veel plekken niet meegegroeid met de woningbouw (bijvoorbeeld in Heerhugowaard).
- Openbaar vervoer is volgens veel mensen onderontwikkeld, met te weinig verbindingen buiten de stad. IJmuiden wordt gezien als slecht bereikbaar: verdwenen treinverbinding, weinig buslijnen, pont en sluizen die zorgen voor opstoppingen.
- Er klinkt een duidelijke roep om betere verbindingen en alternatieven voor de auto.
- Bewoners willen gemengde buurten waar verschillende mensen samenleven, in plaats van monotone nieuwbouw voor één doelgroep.
- Er is behoefte aan veilige speel- en ontmoetingsplekken voor kinderen en jongeren.
- Zorg over luchtkwaliteit en gezondheid blijft groot, vooral in de IJmondregio. Mensen ervaren dat de vooruitgang in verduurzaming te langzaam gaat.
- Recreatie voor kinderen en gezinnen wordt gemist in IJmuiden en Velsbroek.

WERKATELIER AMBTENAREN MEDEOVERHEDEN EN BELANGENORGANISATIES

1. Welke onderwerpen moeten er terugkomen in de Omgevingsvisie?

Recreatie, natuur en voorzieningen

- **Ruimte voor recreatie** wordt niet net als voorzieningen bij nieuwe woningbouw gepland.
- **Balans** tussen stedelijke groei en recreatieve functie is belangrijk.
- **Sport** ook nodig bij stedelijke verdichting.
- **Voorzieningen** moeten meegroeien met de groei van woningen in steden en kernen.
- **Leefbaarheid** bij binnenstedelijk bouwen onder druk als er geen aandacht is voor groen, sport en recreatie.
- Groen bij woningbouw helpt ook voor **klimaatadaptatie en hittestress**.
- Wijs plekken in natuurgebieden aan waar je niet mag bouwen.
- Wijs groen voor bescherming en groen voor recreatie aan; ook binnen steden.

Woningbouw

- Duidelijk aangeven **waar** gemeenten kunnen bouwen.
- Woningbouw en **belangenafweging andere opgaven** moet goed gebeuren: water, klimaatadaptatie, landbouw, landschappelijke kwaliteit.
- **Sturing** op de integratie van zorg en wonen: zorglandschap en omgaan met vergrijzing.
- Begeleid kleinere gemeenten om aanspraak te maken op investeringen en subsidies.
- Woon-werk afstand balans belangrijk.

Landbouw

- Gronden vastleggen voor landbouw.
- Landbouw en natuur niet scheiden. Maar landbouw is geen natuur. En toegang tot landbouwgrond voor recreatie niet mogelijk vanwege regels.

Energie

- Focus op provinciaal niveau op de energieinfrastructuur die er nodig is voor de functies die er worden gepland.

- **Ruimtelijke component** van de energievisie nodig, zodat je in de verordening kan sturen.
- Sommige bescherming bij Alkmaar kan minder om transitie mogelijk te maken.

Wonen en industrie

- **Economische kracht** van de industrie in de regio is belangrijk.
- **Risico's** van industrie dichtbij woongebied niet negeren.
- **Schone Luchtakkoord**: wat doen we ermee?
- Meer ruimte tussen industrie en wonen.
- Woningen niet overal mogelijk bij industrie.
- Het doel is een leefbare omgeving.
- Gezamenlijk traject richting gezonde leefomgeving.

Mobiliteit

- **Duurzaam bereikbaarheidsnetwerk** is nodig.
- Investeren in **openbaar vervoer en doorfietspaden**.
- Multimodaal reizen.
- Geen extra mobiliteit en kosten creëren door basisbehoefte voorzieningen ver uit elkaar te leggen.
- **Doorfietsroute NHN** nodig, kan worden gecombineerd met groenblauwe dooradering.

Sturing

- Veel behoefte aan **lange termijn sturing** vanuit de provincie.
- Sturing nodig voor **voorzieningen** naast het aantal woningen.

Bescherming (cultuurhistorisch) landschap

- **Lintbebouwing** historisch landschap, maar lastig om bij te bouwen. Zou het mogelijk zijn om een tweede lint bij de bouwen?
- **Landschap rondom dorp beschermen**.
- Gemeenten ingepakt in Beschermd Landschap, we moeten elkaar eerder vinden.
- Wat kan erbuiten stedelijk gerealiseerd worden?

Woningbouw

- Meer regie nodig op kwaliteit van woningbouw in relatie tot karakteristiek van het dorp. In hoeverre kan de provincie hierop sturen?
- **MRA verstedelijkt sterk, minder capaciteit voor landschap**.
- Vanwege urgentie woningbouw mag het ook ten koste gaan van landbouwgrond.
- Maatschappelijke probleem van doorschuiven naar geschikte woning aanpakken.
- Kas omzetten naar wonen is geen mooi landschap.

2. Vraagstukken die uit het gesprek kwamen

Rol van de provincie / sturing

- Geen overeenstemming tussen deelnemers over wat de verwachtingen mogen zijn van de provincie bij het stimuleren van **voorzieningen en recreatie bij binnenstedelijk bouwen**.
- Moet de provincie kwaliteitseisen stellen voor nieuwbouw om karakteristiek van dorp/stad te behouden?
- Juist niet te veel sturen door de provincie.
- Sturing hoeft niet altijd regels te zijn maar kan ook financiering of gesprek zijn.
- Welke sturing is gewenst?
- Is omgevingskwaliteit iets dat bij de provincie hoort?
- Maak **concreet** wat er bij de provincie hoort. Lokale bestuurders willen ook eigen regie. Maar provincie moet wel sturen want is gedecentraliseerd.
- Het detailniveau van de provincie laat niet echt toe om specifieke planinpassing te regelen over een boom om een gebouw.

Leefbaarheid van dorpen en steden

- (Hoe) kan de provincie stimuleren om de **woningbouw opgave naar NHN** te verplaatsen?
- Is het handiger om woningbouw te **concentreren of te spreiden**?
- Spreiding van woningbouwopgave naar NHN zou kunnen bijdragen aan het **in stand houden van voorzieningen**. Maar is daar genoeg economische activiteit?

- Moeten we niet bouwen op de plekken waar er vraag naar is?
- Zijn we bereid tijdelijk slechtere omgeving te hebben om op de lange termijn een betere leefomgeving te hebben?
- Is een ontwikkelingstoets zoals ABC vroeger nodig om plannen te kunnen toetsen? Bijvoorbeeld op basis van STOMP-principe?

Cultuurhistorische waarden

- Kunnen gebruikt worden om te ontwikkelen. Maar kan ook een lock-in veroorzaken. Willen we behouden of met respect voor cultuurhistorische waarden ontwikkelen?

3. Kansen en benaderingen

- **Industrieterrein van provinciaal belang** om ruimte te creëren tussen industrie en wonen. Maar zet je zelf niet klem!
- **Flexibiliteit in regels:** tijdelijk over een norm heen mogen gaan om de piek uitstoot te bereiken door middel van investeringen. Daarna daalt de uitstoot dan.
- **Flexibiliteit in scenario's:** toekomst staat niet vast en kan snel veranderen. Sta niet te veel op de rem.
- **Recreatie en natuur zijn kansen** om klimaat adaptief te ontwikkelen, hittestress te voorkomen en gezondheid en leefbaarheid te bevorderen.
- Gezamenlijk traject richting **gezonde leefomgeving**: niet nú verandering eisen.
- Scherpere **visie op industrie** in Noord-Holland Zuid nodig: normen alleen zijn niet genoeg. Leefbaarheid is een belangrijk doel. Je kunt dan dus ook niet overal bouwen.
- **Basiskwaliteit natuur in stedelijk en landelijk gebied:** meer sturing vanuit de provincie op het waarborgen van groen bij bestaande bouw en nieuwbouw.
- Kijk bij een visie naar de echte **oorzaak** van een probleem.
- Regie op projectontwikkelaars: drijven de prijs op voor landbouw. Veel grond aankopen en daarna lobby.
- Stadse omgevingskwaliteit is aan de gemeenten.
- **Cultuurhistorische waarde** als koppelkans.

4. Oproepen en adviezen aan de provincie

- **Wees eerlijk** over wat er niet in te passen is.
- Leg uit waar de zure kant van een besluit ligt.
- Maak een **keuze**: waar kunnen dingen wel en niet.
- Behoud ruimte voor **maatwerk**, zet jezelf niet onnodig vast.
- **Neem de regie en verantwoordelijkheid** voor recreatie en natuur.

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie

Martine van den Heuvel

Fotografie

Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging

The Creative Hub

Haarlem, augustus 2025